

Jaak Allik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Eesti Haridustöötajate Liidu juhatuse esimees härra Reemo Voltri! Lugupeetud kolleegid! Peatuksin küsimustel, miks ei mina ega kogu meie fraktsioon ei saa toetada 340 SE vastuvõtmist tema praegusel kujul, vaatamata sellele, et vaidlusi tekitanud rahastamispeatükk eelnõust välja võeti ning sinna on komisjoni algatusel lisandunud ka positiivseid muutusi, mida haridusministeerium isegi ei pakkunud. Kui nüüd vaadata ka eelnõu järelejäänud osi, siis on kahju, et ministeerium ning seetõttu ka koalitsioon ei toetanud mitte ühtegi meie parandusettepanekut. Vaatamata sellele, et need ei vastandunud haridusministeeriumi seisukohtadele, vaid püüdsid neid lihtsalt teha pisut mõistuspärasemaks ning omavalitsustele ja haridustöötajatele vastuvõetavamaks. Ma tutvustaksin teile neist põhimõttelisemaid.

Ministeeriumi soov ja senine tegevus maakonnalinnadesse puhaste riigigümnaasiumide loomisel on igati hea ja tervitatav. Aga miks peab selleks juriidiliselt välistama võimaluse täistsüklikoolide või progümnaasiumide loomiseks tulevikus? Miks meie haridussüsteem ei võiks olla paindlikum ning loomulikule konkurentsile alluv? Miks peab vajalikuks osutama asuda finantsiliselt kägistama neid maaomavalitsusi, kes on otsustanud gümnaasiumitaseme haridus enda koolis alles jätta? Miks peab puhaste gümnaasiumide loomine toimuma sisuliselt sunniviisiliselt, nagu omal ajal lõi nõukogude võim kolhoose? Ministeerium järjekordselt teab, mis on ainuvõimalikult hea, ning surub seda rumalatele valla- ja koolijuhtidele peale. Parandusettepanekut number 3 toetades ei juhtu muud, kui jääks ka tulevikus juriidiline võimalus täistsüklikoolide, progümnaasiumide ja ühendatud üldhariduskooli ning huvikooli loomiseks, olemasolevad võivad ju punkt 53 alusel niikuinii edasi töötada. Elujõuliste ja tugevate traditsioonidega 60-100 gümnaasiumiõpilasega keskkoolide finantsilise säilimise võimaluse meie väikelinnades ja maa-asulais peaks tagama eelnõust puuduv

rahastamisparagrahv. Kuid meie poolt pakutud parandusettepanek number 19, mida palume toetada, annaks sellele sisulise aluse, lahutades selgelt riigi ja omavalitsuse ülesanded gümnaasiumihariduse andmisel, pannes riigile täisvastutuse õppekava täitmise eest ning omavalitsusele õppekeskkonna loomise ja õpilasarengu toetamise eest. See tähendaks gümnaasiumihariduse kooli- ja õppekavapõhist, mitte õpilaste arvu põhist finantseerimist. Just seda teed pakkus infotunnis ka minister Kiisler, öeldes, et gümnaasiumide rahastamine peab põhinema riigi ja omavalitsusliitude vahelisel otsusel, millised keskkoolid maakonnas alles jäävad, ja siis nende võrdsel kohtlemisel, mitte aga kõlvatul konkurentsil gümnaasiumide vahel, mida praegu loob ministeerium meile esitatud eelnõuga. IRL võiks aru saada, et nende regionaalministri poolt pakutava tõmbekeskustel põhineva haldusreformi idee muutub ju naeruväärseks, kui haridusminister eelnevalt hävitab neis tõmbekeskustes keskkoolid. Näite korras, miks peaks hävitama tugeva 70 õpilasega ja kahe hästi väljaarendatud õppesuunaga keskkool Avinurmes, mida juhib tubli reformierakondlasest volikogu esimees? Miks peaksid naabervallad, saates oma noori Avinurme keskkooli, maksma neile pearaha kaasa, hoopis kaugemale ja rikkamasse Jõhvi vallas asuvasse riigigümnaasiumi saates seda aga tegema ei pea.

Hea on ju ka ministeeriumi teine põhiidee: tõsta koolijuhi õigust ja vastutust, seda eriti palga määramise osas. Muidugi on õigus Eesti Koolijuhtide Liidu esimehel härra Kruusimäel, kes ütles, et see võimalus omandaks sisulise mõtte vaid juhul, kui koolide rahastamine toimuks lähtuvalt 16-tunnilisest normkoormusest, mitte 21-tunnilisest nagu seni ja tulevikuski. See tähendaks aga haridussüsteemile täiendava raha eraldamist, mida haridusminister isegi ei taotle. Kuid praegu eelnõus pakutav koolide miinimumkoosseisude ja tunnikoormuse normatiivide kaotamine jätab õpetaja palgaläbirääkimistel täiesti abituks, sisuliselt kaovad üldse läbirääkimised, sest mis mõtet on mängida läbirääkimisi vaid miinimumpalga numbri üle, mille niikuinii dikteerib rahandusminister. Ma ei arva, et töötingimused ja töökoormuse

arvestuslikud normid peaksid olema seadusega määratud, kuid oma ettepanekuga nr 61 teeme nad üleriigiliste kolmepoolsete läbirääkimiste objektiks, säilitades ühtlasi need läbirääkimised ja luues aluse konkreetsetele kollektiivlepingutele koolides. Andes koolijuhtidele suuremad õigused, oleks vajalik luua ka süsteem, mis võimaldaks vajadusel neid kontrollida ja asendada. Me ei soovi koolijuhtide tähtajalisi lepinguid, mis paneks nad poliitiliste tõmbetuulte meelevalda, kuid ettepanekuga 49 pakume direktorite perioodilise atesteerimise süsteemi loomist ministeeriumi poolt kehtestatud korras. Täiesti arusaamatult oli ministeerium ka selle ettepaneku vastu. Muidugi on meile täiesti vastuvõtmatu ka praegu ette pandud klassijuhataja mõiste ja klassijuhataja tasu ärakaotamine, mis tooks korvamatut kahju koolides toimuvale kasvatustööle. Ministeerium soovib kaotada senise pedagoogide atesteerimise korra ja sellega seotud palgaastmed. Jälle idee, mis on nüüdisaegne ja mida võiks toetada, asendades selle siis kutsekvalifikatsiooni süsteemiga. Paraku pole eelnõus sellest sõnagi ning kutsesüsteem jäetakse kutseliitude eralõbuks, sest ministeerium ei soovi seda kuidagi seostada õpetajate palkadega. Nii kaotame praegu olemasoleva motivatsiooni õpetajate enesetäiendamiseks, pakkumata selle asemele midagi muud. Kui oleme arvamusel, et kutseastmete seostamine kindla palganumbriga pole ehk vajalik, kuid sel juhul peab koolide rahastamine siiski olema sõltuv ka õpetajate kutsemeisterlikkusest, sest muidu saame süsteemi, mis lihtsalt ei tööta või mõjub vastupidiselt.

Iseloomustades kogu seaduseelnõu tervikuna, näeme, et see pole loodud mitte gümnaasiumihariduses olevate sisuliste kitsaskohtade lahendamiseks, vaid õpetajate miinimumpalga tõusu tagamiseks. Jällegi ju tegelikult õilis ja vajalik idee. Kuid tänane minister arvab, et õpetajate palgad pole Eestis madalad mitte seepärast, et riik raha ei anna, vaid seepärast, et õpetajaid ja koole on liiga palju ning omavalitsused kulutavad hariduse raha mujale. Just nende kahe pahega võitlemiseks ongi seadusmuudatused loodud. Ministri ideoloogia nurkakiviks on saanud kogu muust haridusmaastikust välja kistud ja

vabadussambana puhtaks poleeritud õpetajapalk. Keegi ei kahtle, et palkade madalus on meie haridussüsteemi suuremaid hädasid. Tavamõistus peab aga selle all silmas pedagoogi taskusse tulevat reaalselt töötasu, mille eesmärgiks on kindlustada, et klassi ees seisaksid oma tööks motiveeritud autoriteetsed spetsialistid, kellel on võimalus nii individuaalseks tööks iga õpilasega kui ka oma teadmiste täiendamiseks. Reaalteadlasest minister mõistab selle all aga riigieelarvesse kirjutatud rahanumbrit, mille ta õpetajate ja ainult õpetajate miinimumi ja ainult miinimumpalgaks on rahandusministrilt välja kaubelnud. Selle numbri tagamise kaheks sambaks on osa vajamineva raha võtmine niigi vaeste omavalitsuste taskust ja teise osa tekitamine koolivõrgu korrastamise abil, mille tulemusena hõreneb koolivõrk ja väheneb õpetajate arv, suureneb nende poolt antavate tundide hulk ning õpilaste arv koolides ja klassides. Kuidas see mõjub iga õpilase isiksuse arengule ning kooli õppe- ja kasvatustöö kvaliteedile, jäägu iga kuulaja elukogemuse otsustada. Kardan, et nii kujundatav haridusmaastik küll noori inimesi pedagoogi elukutset valima ei tõmba, isegi juhul, kui nominaalne miinimumpalk peaks vabariigi keskmisele palgale lähemale nihkuma. Selle operatsiooni eesmärgiks on vastutuse endalt kõrvale lükkamine ning pahameele suunamine omavalitsuste ja kooljuhtide peale juhuks, kui tegeliku palgakasvu vähesust tajuvad pedagoogid järgmine kord streikima hakkavad. Millised tagajärjed on kavandatud muudatustel regionaalpoliitikale, haridussüsteemile tervikuna või ka konkreetsele õpilasele, see ei paista ministeeriumi üldse huvitavat. Loomulikult ei saa me sellisele loogikale üles ehitatud seadust toetada. Eesti haridussüsteemi suudab aidata vaid tegelik õpetajate palgatõus riigi keskmisest palgast kõrgemale. Selleks on aga vaja muuta haridus riigieelarve tõeliseks prioriteediks, mitte aga lihtsalt sõnade ja numbritega mängimine ning lootus, et raha ühest taskust teise tõstmise abil võib seda juurde tekitada. Täna tähelepanu eest!